

Nr 97.

Kungl. Maj:ts proposition till riksdagen angående dispositionen av förefintlig behållning å anslag till undervattensbåtmateriel; given Stockholms slott den 14 februari 1930.

Kungl. Maj:t vill härmed, under återopande av bilagda utdrag av statsrådsprotokollet över försvarsärenden för denna dag, föreslå riksdagen att bifalla det förslag, om vars avlåtande till riksdagen föredragande departementschefen hemställt.

Under Hans Maj:ts
Min allernådigste Konungs och Herres frånvaro;

GUSTAF ADOLF.

Harald Malmberg.

Utdrag av protokollet över försvarsärenden, hållet inför Hans Kungl. Höghet Kronprinsen-Regenten i statsrådet å Stockholms slott den 14 februari 1930.

Närvarande:

Statsministern LINDMAN, ministern för utrikes ärendena TRYGGER, statsråden LÜBECK, BESKOW, LUNDVIK, BORELL, VON STEYERN, MALMBERG, LINDSKOG, BISSMARK, JOHANSSON, DAHL.

Efter gemensam beredning med chefen för finansdepartementet anför chefen för försvarsdepartementet, statsrådet Malmberg:

På förslag av Kungl. Maj:t beslöt 1928 års riksdag (skrivelse nr 20), att reservationsanslag finge, med iakttagande av de anordningar, som vid övergången befunnes lämpliga, disponeras allenast till och med andra budgetåret efter det, å vars riksstat anslaget blivit sist uppfört, dock med rätt för Kungl. Maj:t att, då anslagets bortfallande efter nämnda tid skulle vålla sär-

skild olägenhet, låta anslaget kvarstå till vederbörandes förfogande under ytterligare högst ett år.

I anslutning härtill har Kungl. Maj:t den 14 juni 1928 utfärdat kungörelse (nr 209) med vissa bestämmelser angående äldre reservationsanslag. Kungörelsen innehåller bland annat följande föreskrifter. Med äldre reservationsanslag avses i kungörelsen sådant reservationsanslag, varå behållning kvarstår vid ingången av andra budgetåret efter det, för vilket anslaget blivit i riksstaten sist uppfört (riksstatsåret). Senast den 30 september under andra budgetåret efter riksstatsåret åligger det myndighet, till vars förfogande äldre reservationsanslag ställts, att till Kungl. Maj:t i finansdepartementet inkomma med utredning angående den behållning, som kan beräknas kvarstå å anslaget vid budgetårets utgång. Anser myndigheten, att särskild olägenhet skulle vållas därav, att äldre reservationsanslag icke finge användas utöver andra budgetåret efter riksstatsåret, har myndigheten att i samband med ingivandet av ovanberörda utredning hos Kungl. Maj:t i finansdepartementet göra framställning om fortsatt anlåtande av anslaget, därvid skola angivas beskaffenheten av de utgifter, vilka beräknas återstå till bestridande från anslaget, samt dessa utgifters fördelning på andra och tredje budgetåren efter riksstatsåret. Har Kungl. Maj:t medgivit, att behållning å äldre reservationsanslag eller del därav må användas ytterligare ett budgetår, skall vad som kan återstå av anslaget vid utgången av tredje budgetåret efter riksstatsåret omföras till inkomsttitel för i anspråk tagna reservationer.

Kungörelsen har trätt i kraft den 1 juli 1928. Vid kungörelsens tillämpning å reservationsanslag, anvisade för budgetåret 1926/1927 eller dessförinnan, skall såsom riksstatsår anses, beträffande anslag, som sist anvisats å riksstaten för tiden 1 januari—30 juni 1923 eller å tidigare stat, budgetåret 1926/1927 och beträffande anslag, som sist anvisats för något av budgetåren 1923/1924—1926/1927, budgetåret 1927/1928.

I skrivelse till Kungl. Maj:t den 24 september 1929 har *marinförvaltningen* gjort framställning rörande dispositionen av förefintlig behållning å de medel, som anvisats för byggande av undervattensbåten Valen, samt därvid anført, bland annat, följande.

Enligt marinförvaltningens huvudbok hade behållningen å det för budgetåret 1923/1924 anvisade anslaget för anskaffning av undervattensbåtmateriel den 30 juni 1929 utgjort 606,514 kronor 47 öre, varav samma dag varit disponerat men ej utbetalt ett sammanlagt belopp av 255,058 kronor 58 öre.

Enligt kungl. brev den 31 mars 1928 angående riksdagens skrivelse nr 71 i fråga om vissa förbättrings- och moderniseringsarbeten å äldre undervattensbåtar ägde marinförvaltningen att av behållningen å de medel, som ställts till ämbetsverkets förfogande för nybyggnad av undervattensbåten Valen, använda högst 300,000 kronor till förbättrings- och moderniseringsarbeten å vissa äldre undervattensbåtar. Av sistnämnda medelstillgång å 300,000 kronor, vilken måste likställas med ett av 1928 års riksdag beviljat anslag, hade den 30 juni 1929 varit utbetalt ett belopp av tillhoppa 138,143 kronor 42 öre. Återstående belopp, högst 161,856 kronor 58 öre, beräknades åtgå under innevarande budgetår med undantag av omkring 5,000 kronor, som under

budgetåret 1930/1931 erfordrades för inmontering ombord av under tillverkning varande utskjutningsanordningar för fallod. För rätt att disponera sistnämnda belopp, 5000 kronor, jämväl efter utgången av innevarande budgetår syntes något ytterligare medgivande icke erfordras.

Vad beträffade i gång varande arbeten för undervattensbåten Valen, beräknades dessa bliva avslutade under innevarande budgetår och draga en kostnad av omkring 85,000 kronor.

Efter avdrag av dessa återstående kostnader, alltså beräknade till respektive 161,856 kronor 58 öre och 85,000 kronor eller tillhopa 246,856 kronor 58 öre, skulle å anslaget finnas en disponibel tillgång av 606,514:47 — 246,856:58 = 359,657 kronor 89 öre eller i uppåt avrundat tal 360,000 kronor.

I fråga om dispositionen av detta belopp finge marinförvaltningen anföra följande.

I.

Sedan undervattensbåten Valen planlagts och färdigstälts, hade utvecklingen av undervattensbåtmateriellen gått hastigt framåt i olika avseenden. Av denna anledning och då Valen representerade en ny typ av undervattensbåtar i svenska flottan, hade en del anskaffningar och arbeten för fartyget ej igångsatts, i avvaktan på att bästa och modernaste materiel skulle kunna erhållas, eller fördröjts genom att omarbetningar och experiment tarvats för att uppnå fullgoda resultat. De anskaffningar och arbeten, som ytterligare erfordrades, beräknades draga en kostnad av sammanlagt omkring 126,000 kronor. De kunde emellertid ej slutföras under innevarande budgetår, varför en del av kostnaderna, omkring 90,000 kronor, skulle bestridas under budgetåret 1930/1931. Marinförvaltningen hemställde därför, att Kungl. Maj:t måtte medgiva, att för ifrågakvarande anskaffningar och arbeten, beräknade till en kostnad av 126,000 kronor, måtte under budgetåret 1930/1931 få användas ett belopp av 90,000 kronor.

II.

Under förutsättning av bifall till marinförvaltningens ovan under I gjorda hemställan skulle av behållningen å förevarande anslag återstå att disponera ett belopp av omkring 234,000 kronor. Denna tillgång syntes ämbetsverket böra tagas i anspråk för bestridande av kostnaderna för viss materielanskaffning, som vore av behovet synnerligen påkallad, nämligen anskaffning av minor och kulspruta för undervattensbåten Valen samt dykvästar för äldre undervattensbåtar.

Kostnaderna för de för Valen erforderliga minorna och kulsprutan beräknades uppgå till cirka respektive 140,000 kronor och 20,000 kronor.

Vad anginge behovet av dykvästar för äldre undervattensbåtar, finge marinförvaltningen framhålla, att svenska flottan hitintills varit förskonad från allvarligare undervattensbåtsolyckor, men att tillbud till sådana likväl icke saknats. Erfarenheterna från utländska mariner, där dylika olyckor inträffat, gäve vid handen, att endast under särdeles gynnsamma omständigheter överlevande å sjunken undervattensbåt kunde räddas genom åtgärder utifrån båten. Man hade därför inom dessa mariner anskaffat dykvästar och även för personalens utbildning i desammas användning anordnat särskilda tankar. Det måste anses vara av synnerligt stor vikt, att den möjlighet till räddning, som dykvästarna utgjorde, förefunnes å samtliga svenska undervattensbåtar. Några medel för anskaffning av dylika västar stode emellertid icke till ämbetsverkets disposition annorledes än i den obetydliga omfattning, som till ämbetsverkets förfogande ställd del av anslaget till underhåll av flottans fartyg och byggnader m. m. medgäve. Det syntes ämbetsverket därför synnerligen önskvärt, att en del av undervattensbåten Valens nybygg-

nadsmedel finge användas till anskaffning av dykvästar för äldre undervattensbåtar, i främsta rummet för undervattensbåtarna Hajen, Sälen, Valrossen, Bävern, Illern och Uttern. Marinförvaltningen föresloge således, att den behållning å anslaget till Valen, som återstode, sedan övriga här ovan anmälda behov tillgodosetts, eller ett beräknat belopp av omkring 74,000 kronor måtte få användas för nu avsedda anskaffning.

För användande av ifrågavarande anslag till de sålunda under II anmälda behoven syntes riksdagens medgivande böra inhämtas.

Riksräkenskapsverket, som den 25 november 1929 avgivit utlåtande i ärendet, har anfört följande.

Marinförvaltningen uppgåve i sin förevarande framställning, att behållningen å 1923/1924 års anslag till undervattensbåtmateriel uppginge till 606,514 kronor 47 öre. Ifrågavarande medel återfunnes emellertid icke såsom tillgångar i budgetredovisningen för 1928/1929. I P. M. den 13 juni 1929 angående vissa fond- och diversemedelstitlar hos marinförvaltningen hade föredraganden i ärendet hos riksräkenskapsverket bland annat erinrat, att den hos marinförvaltningen redovisade diversemedelstiteln S 147, Ny undervattensbåt, såsom utgörande fonderade statsmedel härrörande från anslaget 1923/1924 IV 3 G 4, Undervattensbåtmateriel, bort överförs till sistnämnda anslag, som ånyo skolat upptagas i budgetredovisningen. I skrivelse den 15 juni 1929 hade riksräkenskapsverket överlämnat berörda P. M. till marinförvaltningen för yttrande. Svar härå hade ännu icke inkommit till ämbetsverket. Under hand hade emellertid inhämtats, att marinförvaltningen hade för avsikt att verkställa ifrågavarande överföring, varigenom alltså anslaget komme att redovisas i budgetredovisningen för budgetåret 1929/1930.

Av de jämlikt kungl. brev den 31 mars 1928 till förbättrings- och moderniseringsarbeten å vissa äldre undervattensbåtar till marinförvaltningens disposition ställda 300,000 kronor hade till och med den 30 juni 1929 utbetalts 138,143 kronor 42 öre. Av det återstående beloppet beräknades 156,856 kronor 58 öre åtgå under innevarande budgetår, medan 5,000 kronor skulle under budgetåret 1930/1931 användas för inmontering ombord av under tillverkning varande utskjutningsanordningar för fallod. För rätt att disponera sistnämnda belopp hade marinförvaltningen ansett ytterligare medgivande icke erfordras av den anledningen, att berörda anvisning å 300,000 kronor vore att jämställa med ett av 1928 års riksdag för budgetåret 1928/1929 beviljat anslag. Denna tolkning strede emellertid såväl mot riksdagens uttalande i denna fråga som mot föreskrifterna i kungörelsen den 14 juni 1928 (nr 209) med vissa bestämmelser angående äldre reservationsanslag, vari bland annat stadgades, att dispositionsrätten till äldre reservationsanslag under vissa omständigheter kunde av Kungl. Maj:t förlängas att omfatta det tredje budgetåret efter riksstatsåret, d. v. s. det budgetår, för vilket anslaget blivit i riksstaten sist uppfört. Den behållning, som kunde återstå å ett anslag vid utgången av tredje budgetåret efter riksstatsåret, skulle omföras till inkomsttiteln för i anspråk tagna reservationer.

Under förutsättning att förevarande anslag ånyo upptoges i budgetredovisningen, mötte emellertid intet hinder, att Kungl. Maj:t medgäve, att ifrågavarande anslag finge för bestridande av utgifter intill 5,000 kronor tagas i anspråk under budgetåret 1930/1931.

Vidkommande härefter de under avdelning I i marinförvaltningens förevarande framställning angivna utgiftsbehoven hade marinförvaltningen hemställt om förlängd dispositionsrätt till omhandlade anslag under budgetåret 1930/1931 för ett belopp av 90,000 kronor. Riksräkenskapsverket, som i

princip intet hade att erinra mot denna del av marinförvaltningens framställning, finge dock hänvisa till vad ämbetsverket här nedan anförde.

Vad beträffade marinförvaltningens framställningar under avdelning II för anskaffande av minor och kulspruta å undervattensbåten Valen samt anskaffning av dykvästar för äldre undervattensbåtar av anslaget behållning få disponera 234,000 kronor, finge riksräkenskapsverket erinra, att utgifterna för sagda ändamål, som skulle underställas riksdagens prövning, med all sannolikhet icke hunne verkställas under innevarande budgetår. Den i förenämnda kungörelse den 14 juni 1928 föreskrivna utredningen angående utgifternas fördelning de olika budgetåren emellan hade av marinförvaltningen icke förbragts, varför riksräkenskapsverket icke vore i tillfälle bedöma, huruvida ifrågakvarande utgifter komme att till fullo gäldas under budgetåret 1930/1931. Starka skäl talade emellertid för antagandet, att detta icke komme att bliva fallet. Därest Kungl Maj:t skulle finna, att medel jämväl efter sistnämnda budgetårs slut borde stå till förfogande för marinförvaltningen för avsett ändamål, torde fördenskull nytt anslag härför böra uppföras i riksstaten. Följande alternativa tillvägagångssätt vore härvid möjliga.

Alternativ 1: Å fjärde huvudtiteln uppfördes för budgetåret 1930/1931 ett nytt anslag till erforderligt belopp, under det att av 1923/1924 års anslag såsom inkomst för inkomsttiteln i anspråk tagna reservationer beräknades en summa lika stor som det nyanvisade anslaget. Genom detta förfaringsätt vunnes, dels att ett mot erforderlig del av den å 1923/1924 års anslag kvarstående reservationen svarande belopp ställdes till marinförvaltningens förfogande, dels att statsregleringen icke förorsakades särskilda kostnader för tillgodoseende av anslagsbehovet.

Alternativ 2: Å fjärde huvudtiteln uppfördes för budgetåret 1930/1931 ett nytt anslag men utan anslagssumma. Den å 1923/1924 års anslag kvarstående behållningen vid ingången av sagda budgetår borde, enär anslaget återuppförts i riksstaten för ett senare budgetår, tillgodoföras det senare budgetårets anslag.

Tillämpades sistnämnda förfaringsätt, vunnes förutom de under alternativ 1 omnämnda fördelarna jämväl, att slutsumman i riksstaten för fjärde huvudtiteln icke bleve föremål för höjning. Riksräkenskapsverket tillstyrkte för sin del alternativ 2.

Med stöd av vad ovan anförts hemställde riksräkenskapsverket, att Kungl. Maj:t måtte hos 1930 års riksdag — under förutsättning att Kungl. Maj:t funne marinförvaltningens framställningar att för berörda under avdelning II angivna ändamål få disponera 234,000 kronor böra bifallas — föreslå uppförande i riksstaten för budgetåret 1930/1931 utan angivet belopp av ett anslag till undervattensbåtmateriel, dit den kvarstående reservationen å 1923/1924 års anslag för samma ändamål vid ingången av nästkommande budgetår skulle överföras. Därest denna hemställan vunne Kungl. Maj:ts bifall, erfordrades intet särskilt Kungl. Maj:ts medgivande att för bestridande av återstående utgifter under budgetåret 1930/1931 få disponera någon del av 1923/1924 års anslag.

Med anledning av vad riksräkenskapsverket sålunda anført har *marinförvaltningen* uti den 13 december 1929 i ärendet avgivet yttrande anført, bland annat, följande.

För sjöförsvarets vidkommande torde det åtminstone i allmänhet bliva till ringa eller ingen nytta, att riksdagens medgivande utverkades till att få använda behållningen å äldre reservationsanslag till ändamål, för vilket re-

spektive anslag icke varit avsett, därest icke lämnandet av dylikt medgivande finge likställas med att för det nya ändamålet ett särskilt anslag beviljats. Ty med hänsyn till arten och omfattningen av de särskilda medelsbehoven, vilka medgivandet kunde avse, skulle det med säkerhet ofta inträffa, att medlen icke kunde hinna att användas för det nya ändamålet inom den tid, det äldre anslaget finge jämlikt kungörelsen den 14 juni 1928 tagas i anspråk. För undanrödjande av varje tvivelsmål i detta avseende biträdde marinförvaltningen det av riksräkenskapsverket i utlåandet föreslagna med alternativ 2 betecknade tillvägagångssättet om uppförandet i riksstaten för budgetåret 1930/1931 utan angivet belopp av ett anslag till undervattensbåtmateriel, dit den kvarstående reservationen å 1923/1924 års anslag för samma ändamål skulle vid ingången av nästkommande budgetår överföras.

Departements-
chefen.

Beträffande det i marinförvaltningens förenämnda skrivelse av den 24 september 1929 omförmälda anslaget för anskaffning av undervattensbåtmateriel får jag erinra om att 1921 års riksdag dels medgav, att för anskaffning av undervattensbåtmateriel finge tagas i anspråk 2,000,000 kronor av vissa reserverade medel, dels ock för samma ändamål beviljade 2,500,000 kronor, vilket sistnämnda belopp sedermera såsom extra reservationsanslag anvisades av 1923 års riksdag å riksstaten för budgetåret 1923/1924. De av riksdagen sålunda till förfogande ställda medlen voro avsedda för byggande av undervattensbåten Valen. Kostnaderna för nämnda undervattensbåt visade sig emellertid avsevärt understiga den summa, som härför ursprungligen beräknats, vadan en betydande behållning uppstått å de för ändamålet anvisade medlen.

På förslag av Kungl. Maj:t medgav 1928 års riksdag (skrivelse nr 71), att av nyssberörda behållning ett belopp av högst 300,000 kronor finge tagas i anspråk till förbättrings- och moderniseringsarbeten å vissa äldre undervattensbåtar. Sedan för sistnämnda ändamål utbetalats ett belopp av 138,143 kronor 42 öre, återstod, enligt vad av marinförvaltningens skrivelse inhämtas, vid utgången av budgetåret 1928/1929 av det för anskaffande av undervattensbåtmateriel anvisade anslaget en summa av 606,514 kronor 47 öre. Efter avdrag av dels det för förbättrings- och moderniseringsarbeten å vissa äldre undervattensbåtar ytterligare avsedda beloppet högst 161,856 kronor 58 öre, dels ock de till 85,000 kronor uppskattade kostnaderna för i gång varande arbeten å undervattensbåten Valen, skulle av berörda anslag återstå 606,514: 47 — — 161,856: 58 — 85,000: — = 359,657 kronor 89 öre eller i runt tal 360,000 kronor. Härav beräknas ett belopp av omkring 126,000 kronor bliva erforderligt för vissa ytterligare anskaffningar och arbeten för Valen.

I fråga om den härefter resterande delen av anslaget, omkring 234,000 kronor, har marinförvaltningen hemställt, att densamma måtte få användas sålunda: för anskaffande av minor för undervattensbåten Valen omkring 140,000 kronor, för inköp av en kulspruta av modern konstruktion för nämnda undervattensbåt omkring 20,000 kronor samt för anskaffning av dykvästar för vissa äldre undervattensbåtar återstoden eller omkring 74,000 kronor.

Vad marinförvaltningen sålunda föreslagit giver mig icke anledning till någon erinran. Jag tillstyrker alltså, att framställning i berörda syfte av-

låtes till riksdagen. Beträffande förslaget närmare innebörd torde riksdagens vederbörande utskott erhålla kännedom genom de handlingar, som tillhandahållas utskottet.

Enligt de inledningsvis omförmälda bestämmelserna angående äldre reservationsanslag kan behållningen å det för budgetåret 1923/1924 anvisade anslaget till undervattensbåtmateriel disponeras till och med budgetåret 1930/1931, under sistnämnda budgetår dock endast efter särskilt medgivande av Kungl. Maj:t. Då det är att förutse, att ifrågavarande behållning endast delvis kan tagas i anspråk före utgången av sistnämnda budgetår och återstoden av densamma alltså bör stå till förfogande för tiden därefter, synes, för möjliggörande av en sådan fortsatt medelsdisposition, å riksstaten för budgetåret 1930/1931 böra, på sätt riksräkenskapsverket förordat, uppföras ett nytt reservationsanslag för anskaffning av undervattensbåtmateriel men utan anslagssumma.

På grund av vad nu anförts får jag hemställa, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

dels medgiva, att av den vid utgången av budgetåret 1928/1929 kvarstående behållningen å det i riksstaten för budgetåret 1923/1924 anvisade extra reservationsanslaget till undervattensbåtmateriel må för anskaffande av minor och kulspruta för undervattensbåten Valen samt dykvästar för äldre undervattensbåtar användas ett belopp av högst 234,000 kronor,

dels ock i riksstaten för budgetåret 1930/1931 under fjärde huvudtiteln uppföra ett extra reservationsanslag till undervattensbåtmateriel utan angivet belopp.

Till denna av statsrådets övriga ledamöter biträdda hemställan behagar Hans Kungl. Höghet Kronprinsen-Regenten lämna bifall samt förordnar, att proposition av den lydelse bilaga vid detta protokoll utvisar skall avlåtas till riksdagen.

Ur protokollet:

A. Lindman.